

KÜLÖNLENYOMAT

A

GYÓGYSZERÉSZET

C. FOLYÓIRATBÓL

Levelek a Szerkesztőséghez

Gondolatok „A GYÓGYSZERÉSZET TÖRTÉNETÉBŐL” című rovatban
megjelent közleményekhez

Örömmel és nagy érdeklődéssel olvastam a Gyógyszerészetben megjelent cikkeket, melyek a gyógyszerészet múltját próbálják bemutatni egy-egy képben. Értékes kezdeményezésnek tartom ezért a Magyar Gyógyszerészeti Társaság Bács-Kiskun megyei Szervezetének azt az elhatározását, hogy elvállalta egy szakmatörténeti létesítmény megvalósítását és gondozását. Ez a létesítmény — egyelőre — a „Gyógyszerészeti régiségek gyűjteménye” nevet viseli.

A gyűjtemény elhelyezésére a Gyógyszertári Központ kultúrterme melletti helyiséget rendeztük be egy öreg patika régi, kiselejtezett bútorával.

Ebből az anyagból néhányat röviden ismertetek régiségük sorrendjében, annak reményében, hogy másokban is sikerül felkelteni az érdeklődést hasonló tárgyak gyűjtésére.

Egyik érdekes darab: táramérleg, mely Bécsben, készült a Florenz és Fia cégnél 1853-ban. Érdekessége, hogy mutatója nem lefelé, hanem felfelé lengve mutat, és felső tükére egyeztetve áll be középpállásba. Egy másik táramérleg 1877-ből származik. Díszes csavart oszloppal, finoman megmunkált korinthusi oszlopfővel készült. A gyűjteményben található még fa törőmozsár 1887-ből, öntöttvas mozsár, márványmozsár és feketemárvány dörzsmozsarak, tabori gyógyszertár egy fiókja (sajnos hiányos), pasztillaformázók, egyes tabletták készítésére szolgáló kézi prés, kézi kúpformázó egyes kúpok készítésére, pergamen porosztó kártyák, kanalas porosztó ágyú és még sok minden, aminek felsorolása hosszadalmas lenne.

Könyvgyűjteményünk egyik büszkesége egy 1843-ból való gyógyszerárszabás (magisztrális taxa). Érdekessége, hogy háromnyelvű: a német az akkor érvényben levő hivatalos osztrák gyógyszerkönyv miatt volt szükséges, a latin még ma is hivatalos szakmai nyelvünk és a magyar, amelyet az egyre erősödő nemzeti öntudat sikereként már hivatásunk területén is egyre inkább alkalmaztak.

A gyógyszerek elkészítéséért munkadíjat számítottak fel. A gyógyszerek között szerepelnek a nyelvek, harapatok, kerekecsék és más hasonló, ma már ismeretlen gyógyszerformák árai.

Másik érdekességünk a Magyar Gyógyszerkönyvsorozat, amely magában foglalja az 1871-ben magyar nyelven először megjelent I. kiadást is.

Az akkor használt súlyegységekből (obon, terecs, szemer) ugyancsak van néhány a gyűjteményünkben.

További érdekességek még az egyes edények, üvegek is. Felirataik között olyan is akad, melynek jelentését ma már nem is tudjuk, illetve az általa jelölt szer anyaga ismeretlen. Így a *Pulv. Sanguis Hirci*-ről még csak elhihető, hogy bakvér pora, de vajon honnan vettek sárkányt, illetve annak vérért, a *Pulv. Sanguis Draconis*-t?

Ezek felderítése egyik legérdekesebb része a velük való foglalkozásnak. Így került elő az egyik

kenőcsstégely eredeti felirata, melyről az évtizedek során ráfestett átszignálások eltávolítása után vált olvashatóvá az *Axungia Canis* felirat, tehát az edény eredetileg kutyzásir tárolására szolgált.

Régen a gyógyszerész saját maga gyűjtötte a gyógyszerek készítéséhez szükséges drogokat, amiket azután a gyógyszertár laboratóriumában ugyancsak saját maga, esetleg laboránsa segítségével készített el. Az ehhez a munkához használt aprító-, porító-, vágó-, törő-, pörkölő- és szitálóeszközök is vannak gyűjteményünkben.

A későbbi évek során a gyógyszerészek egyre nagyobb mértékben vettek részt koruk természettudományos kutatásaiban, és ennek arányában szűnt meg a patikák ködös, misztikus volta. Az egyre inkább tudományos alapokra és vegyszeres készítményekre épülő gyógyszerészeti laboratóriumi munkák nyomán azután egyes gyógyszertárak egy-két készítmény tömegesebb előállítására is berendezkedtek. E készítményeiket külön névvel látták el és védjegyezett, szabadalmazott előállítási jogot, kaptak rá. Így jöttek létre a mai gyógyszerkülönlegességek elődei. Néhány effajta készítmény üvegét is be tudjuk mutatni. Ilyen pl. a *Restitution fluid*, vagy a *Syrupus Hypophosphorus Egger*, melynek összetételét érdemes összehasonlítani a mai gyógyszerkönyvi előírással. Hasonló készítmények még a *Beviton*, *Neurolin*, *Valovosan* stb.

Mindezt azért tartottam érdemesnek megírni, mert tudomásom szerint más megyékben is vannak hasonló kezdeményezések, melyeket célszerű lenne összefogni, összehangolni. Ezek a vidéki gyűjtemények helyben maradnának, azonban tudva egymás létezéséről, lehetőségünk lenne az esetleg több példányban meglevő tárgyak kicserélésére, természetesen a helyi anyagtól elkülönítve, vagy megjelölve, hogy anyagunk esetleges tájjellegét meg tudjuk őrizni. Talán ennek az elgondolásnak a megvalósítását vállalhatná vagy támogathatná az MGYT 1968 júliusában megalakult Gyógyszerészettörténeti Szakosztálya, és gazdája lehetne hivatalból is egy ilyen országos mozgalomnak.

Ha cselekszünk valamit az ügy érdekében, akkor sürgősen tegyük, mert napról napra kevesebb lesz a lelőhelyek száma és a begyűjthető anyag. Bár örvendetes, hogy egyre nagyobb ütemben kerül sor régi patikák felújítására, ne nyugodjunk bele a régi felszerelések ezzel együttjáró pusztulásába, megsemmisítésébe.¹ Kutassuk fel, óvjuk meg a teljes tönkremenéstől, és gyűjtsük össze a még fellelhető szakmai értékeinket, érdekességeinket. Őrizzük meg azokat megbecsülő szeretettel. Érdemes. Szakmai és kulturális szolgálatot teljesítünk általa.

Lóránd Nándor

Kecskemét, 12/12-es gyógyszertár

¹ Az egyes régi gyógyszertárak felszámolása, illetve felújítása alkalmával előkerült muzeális értékű berendezési tárgyak és eszközök regisztrálására és megőrzésére vonatkozóan az illetékes gyógyszertári központok az Eü. M.-től utasítást kaptak. — Szerk.